

Rudolf Rasch

Duizend brieven over muziek van, aan en rond
Constantijn Huygens

1659

Verwijzingen naar deze tekst graag op de volgende manier:
Rudolf Rasch, Duizend brieven over muziek van, aan en rond Constantijn Huygens: 1659
<https://huygens-muziekbrieven.sites.uu.nl/>
Voor opmerkingen, suggesties, aanvullingen en correcties: r.a.rasch@uu.nl
© Rudolf Rasch, Utrecht/Houten, 2019
18 februari 2019

BÉATRIX DE CUSANCE (ANTWERPEN)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
20 APRIL [1659]
5607

Misschien het antwoord op een verloren gegane brief van Huygens.

Samenvatting: Béatrix is in Antwerpen aangekomen. Zij looft het spel van Francisca Duarte en leert van haar. Ze verheugt zich erop in Den Haag met Huygens samen te musiceren.

Huygens' antwoord (eind april 1659) is verloren gegaan. Béatrix antwoordde daarop op 29 april 1659 (5609).

Datering: Het jaar 1659 blijkt uit een toevoeging (wellicht door Huygens) op de brief.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 18: brief (dubbelvel, 15x21cm, acd | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5607, p. 318: samenvatting.

— Huysman 2006, II, pp. 50-51: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 51, pp. 277-278: volledig (Nederlandse vertaling pp. 154-156).

Namen: Diego Duarte; Francisca Duarte; Susanna Huygens; Amalia van Solms.

Plaats: Brussel.

Glossarium: chanter (zingen); clavesing (klavecimbel); courante; jouer (spelen); violle (viola da gamba).

Transcriptie

De l'agréable maison d'Anvers, ce 20 Avril.¹

Je ne doute pas que vous ne recevré avec joye ce brouillon, escrits à la haste pour vous dire que l'on n'est arivés non seulement ysy heureusement, mais avec toust le souvenir ²ay la récongesance que l'on doit à toute les bontés que vous avés eue pour moy. Je vous assure que vous ayste bien soytté ysy présentement, où la chère ay incomparable Fransisque nous fait entendre des chose toute rare ay toute extraordinaire. Elle joue millefois mieux de jour en jour. | c | Il a fallu que Madame me permette de vous rendre conte dans sa lettre de la commission que vous m'avez donné pour vostre chère Francisque, de laquelle je me suis aquité forts bien, car je l'entendis jouer hier-soir jusqu'à minuit et je la viens de quitter tout à l'heur pour vous escrire. Elle est tousjours plus merveilleuse. Enfin, auprès d'elle je ne suis point babillette, mais une fort bonne escolière, car j'apprend une courante admirable. J'espère que pour cette fois vous serez satisfait de moy, vous assurent qu'en d'autre commicion que vous me donnerés où il ira de vos interet, plus qu'en celle icy que je m'en aquiterés aussy biens. | d |

Je part demain pour Bruxelles avec espoir d'estre at La Haye bientôt, où l'une de mes plus grande joye ay d'estre chés vous, surtout quand je joue du clavesing est vous de la violle, coy Duchesse du Tant Vat [?] ay chantés d'importance. C'est là toute mes nouvelle, laisant à Monsieur Duartes le surplus, ne vous pouvant dire une plus véritable nouvelle que celle que je suis à vous pour jamais est at vostre aymable héritière,

Béatrix de L.

Vertaling

Vanuit de aangename ³woning in Antwerpen, 20 april [1659].

Ik twijfel er niet aan dat u met vreugde dit kladje zult ontvangen, in haast geschreven om u te zeggen dat wij hier niet alleen gelukkig zijn aangekomen, maar eveneens met alle herinnering aan en erkentelijkheid voor alle

1. Huygens voegde toe: <1659.>

2. <ay ay>.

3. Van de familie Duarte.

goedheid die u voor mij heeft gehad. Ik kan u verzekeren dat u hier nu zeer gewenst bent, waar de dierbare en onvergelykelyke Francisca [Duarte] ons zeldzame en buitengewone dingen laat horen. Zij gaat van dag tot dag duizendmaal beter spelen. Het heeft niet zo kunnen zijn dat ⁴Mevrouw mij toestaat in haar brief aan u verslag uit te brengen van de ⁵opdracht die u mij hebt gegeven met betrekking tot uw dierbare juffrouw Francisca, een taak waarvan ik mij naar behoren heb gekwetend, want ik heb haar gisteravond tot middernacht horen spelen en ik heb haar zojuist verlaten om aan u te kunnen schrijven. Zij wordt steeds voortreffelyker. Welnu, in haar buurt ben ik helemaal geen kletskaus, maar een uitstekende leerling, want ik leer een prachtige courante. Ik hoop dat u deze keer tevreden zult zijn over mij, terwijl ik u verzeker dat ik bij een andere opdracht die u mij zult geven, waarmee uw belang is gemoeid, mij nog meer dan bij deze zal inspannen om mij er even goed van te kwijten.

Morgen vertrek ik naar Brussel in de hoop spoedig in Den Haag te arriveren, waar een van mijn grootste vreugdes zal zijn bij u te zijn, vooral wanneer ik dan op het klavecimbel zal spelen en u op de viola da gamba, hetgeen de ⁶hertogin ‘du tant vat’ aan belangrijks heeft gezongen. Dit zijn al mijn nieuwtjes; ik laat aan de heer [Diego] Duarte de rest over, terwijl ik u geen oprechter bericht kan geven dan dat ik altijd voor u en voor uw beminnelyke ⁷erfgename zal zijn,

Béatrix van Lotharingen.

4. Het is niet duidelijk naar wie hier wordt verwezen.

5. Het lijkt erop alsof Huygens voorafgaand aan de onderhavige via een dame (zie vorige voetnoot) Béatrix opdracht had gegeven om het een en ander van het klavecimbelspel van Francisca te leren.

6. Voor het raadselachtige ‘du tant vat’ is nog geen oplossing. Verwijst Béatrix hier naar zichzelf?

7. Susanna Huygens.

[BÉATRIX DE CUSANCE] (BRUSSEL)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
29 APRIL [1659]
5609

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens (eind april 1659), het antwoord op Béatrix' brief van 20 april 1659 (5607).

Samenvatting: Béatrix verontschuldigt zich ervoor dat zij geen gelegenheid heeft gehad te schrijven, omdat zij zich bezighoudt met de zaken rondom het huwelijk met Karel IV van Lotharingen. Zij brengt verslag uit van de vorderingen.

Bijlage: Béatrix de Cusance aan Jacob van Wassenaer Obdam.

Door Huygens ontvangen op 2 mei 1659. Béatrix schreef opnieuw op 19 mei 1659 (5613).

Datering: Het jaar 1659 blijkt uit Huygens' ontvangstnotitie.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G 1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 19: brief (dubbelvel, 15x21cm, abc | -; autograaf).

Vroegere uitgave: Worp 5, nr. 5609, p. 319: samenvatting.

— Huysman 2006, II, pp. 51-52: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 52, pp. 278-279: volledig (Nederlandse vertaling pp. 156-158).

Namen: Susanna Huygens; Karel IV van Lotharingen; Jacob van Wassenaer Obdam.

Plaats: Mechelen.

Transcriptie

¹De Bruxelles, ce 29 Avril.

Sy vous sçavié toutte les raison que je pouray vous donnés de ne vous avoir plustôt donnés de mes nouvelle ay dit coume j'ay resus la vostre agréable, je suis asurer que vous ne m'acuseré ny de paresse ny d'oubly. Une personne qui est en tressfs de sont mariage at bien des affaire. J'ay signés Jeudy passés les article que Son Altesse de Lorraine at désirés, ay envoyés mes procure coume il faict ses siene.

J'ay ausy faict faire des devoir pour ceste afair de Maline | b | qui ont bien ranbarés les enbûche que l'on me panses faire, est cestte affaire aurat l'iseux que je désire avec tant de justisse est de raison depuis long tanps, sy la malisieusse partie est n'optien des delay ce que l'on ne peut crayre pour y en avoir déjat trop eue. Enfin l'estat de mes affaire ay partout à la crise est j'espère qu'il faut bientôt ou mourir ou gairir. Je vous envoyerés les motif ay manifeste de tout au plustôt. Cepandant je vous envoie la si-jointe pour Monsieur d'Obdant; vous | c | vairés sy elle ay bien sellon vostre santimant.

Je suis sy visités depuis mon retour que je n'ay presque point de tanp à moy. Crayés donc que ce n'est que cella qui m'anpêche de vous donnés plus souvant de mes nouvelle ay non pas que je vous oublie ny manque à l'affection ay estime que je vous ay promise, car tant que je vivray je ceray la mesme, c'est-à-dire la plus recongesante ay la plus affectionnés de toutte vos amye est de vostre aymable est très-chère.

Vertaling

Brussel, 29 april [1659].

Als u alle redenen kende die ik u zou kunnen geven, waarom ik u niet eerder mijn nieuws heb laten horen, en zeg hoe ik uw brief heb ontvangen, ben ik er zeker van dat u mij niet van luiheid of vergeetachtigheid zult beschuldigen. Iemand wier huwelijk een wapenstilstand is, heeft veel te regelen. Donderdag ²jl. heb ik het

1. Ontvangstnotitie van Huygens: 'R 2^e May 1659'.

2. 24 april 1659.

contract ondertekend, dat Zijne ³Hoogheid van Lotharingen wenste, en mijn volmachten gezonden, zoals hij dat ook heeft gedaan met de zijne.

Ik heb ook het nodige laten doen wat die zaak te Mechelen betreft, hetgeen de hinderlagen die men mij dacht te leggen, goed uit de weg heeft geruimd, en deze zaak zal de uitkomst hebben die ik al lange tijd met zoveel gevoel voor recht en rede wens, wanneer althans de kwaadwillende partij geen uitstel krijgt, hetgeen men niet kan geloven omdat die partij dat al te vaak heeft gehad. Tenslotte is de stand van mijn zaken alom in een crisis en ik hoop dat het spoedig sterven of genezen zal zijn. Ik zal u de considerans en alle stukken zo spoedig mogelijk toezenden. Intussen zend ik u het bijgevoegde, bestemd voor de heer [Jacob van Wassenaer] Obdam; u moet maar zien of dit goed is naar uw gevoel.

Ik heb sedert mijn terugkeer zoveel bezoek gehad, dat ik vrijwel geen tijd voor mezelf heb gehad. Geloof u dus dat alleen dat mij verhindert u vaker te schrijven en niet dat ik u zou vergeten of minder toewijding en achting voor u zou hebben dan ik u heb beloofd. Want zo lang ik leef zal ik dezelfde zijn, dat wil zeggen de dankbaarste en meest toegewijde van al uw vrienden en van uw ⁴beminnelijke en dierbare [dochter].

3. Karel IV, hertog van Lotharingen.
4. Vermoedelijk Susanna Huygens.

BÉATRIX DE CUSANCE [BRUSSEL]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
19 MEI [1659]
5613

Vervolg op Béatrix' brief van 29 april 1659 (**5609**).

Samenvatting: Béatrix vraagt om een nieuwe 'gladiator,' omdat zij er veel plezier van heeft gehad, maar hem inmiddels ook weer kwijt is. Verder brengt zij nieuwtjes over geruchten die circuleren over Louise van de Palts en over de Mechelse zaak. Zij nodigt Huygens uit haar op te zoeken als ook de Duartes bij haar zijn. In een postscriptum vraagt zij Huygens Amalia van Solms te herinneren aan de elandsleren armbanden die zij Béatrix heeft beloofd.

Huygens' antwoorden van 28 en 30 mei 1659 gingen verloren.

Datering: Het jaartal is door Huygens aan de brief toegevoegd.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nrs. 20-21: brief (dubbelvel, 15x21cm, abcd, e | h; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5613, pp. 320-321: onvolledig (<Il faut que ... ausitot apray.>), rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 52-53: volledig.

— Huysman & Rasch 2009. nr. 54, pp. 280-281: volledig (Nederlandse vertaling pp. 160-161).

Namen: Maria Casembroot; Bergh, Maria Elisabeth van den; Francisca Duarte; Diego Duarte; Constantijn Huygens jr.; Susanna Huygens; De la Roque; Anna van Lotharingen; Henriëtte Catharina van Nassau; Maria van Nassau; Louise Hollandina van de Palts; Amalia van Solms.

Plaats: Mechelen.

Transcriptie

Pour Monsieur de Zuligoum,

à La Haye.

Ce 19 May ¹1659.

Le présant que vous m'avés faict du gladiateur m'at donnés bien de la joye est assureé me donne bien de la douleur puisque l'on me l'a prit ay sans espoir de le ravoir. Monsieur de la Roque vous dirat comment cella ay arivés. Sy vous ne m'ant ranvoyés ung, je ne sçay coume je m'ant consoleray car rien n'est plus divertisans. Je vous conjure donc de m'ant envoyés ung | b | au plustôt.

Au reste il faut que ce bruit méchant de couvant vien que de Madame d'Oxoldre ou de ses créature, car je ne sçay rien, ny n'ay aparance de n'en aprochant au contraire.

La paix produyrat la libertés, ay la libertés produyrat la conclusion dernière de ma grande affaire qui me retien ysy jusque apray la Pantecoste que j'espère | c | d'aler à La Haye ausitôt apray est d'y mener ma fille. En ce tanps ysy il ne faut craire que ce que l'on voit est non pas ce que l'on dit. Mon affaire de Maline vat bien ausy.

Je anvoye à Mademoiselle Quaisebrot la piessse de mesure que j'ay eue à la fin. Ayés la bontés de me donnés souvant de vous nouvelle parse que ce m'est la plus grande joye du | d | monde.

Ayés la bontés lors que vous pourés d'asurer Madame la Princesse-Douairière de mon service très-humble ay que je l'honore très-fort que sy elle at pour moy ung peut d'amitié, je l'estimerays infiniment. Je suis ausy fort servante des deus prinsesse ses fille.

1. Huygens voegde toe: <1659>.

Et j'atant ysy Monsieur Duartes ay Fransisque. Jugés sy vous y serés soyttés ay désirés ay Mademoiselle vostre fille à qui | e | je faict mille reconmandation est à Monsieur vostre fils. Enfin à toutte vostre agréable famille à la quel je suis, puis qu'il vient de vous,

toutte aquisse
Béatrix de L.

Madame la Douayriere m'aves promy des brasellet d'eslant, may elle les at oublié. Ce cerat pour mon retours.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

te Den Haag.

19 mei [1659].

Het geschenk dat u mij hebt gegeven, de gladiator, heeft mij veel vreugde gegeven en geeft mij beslist ook veel verdriet want het is mij ontnomen en ik heb geen hoop het terug te krijgen. De heer [**] de la Roque zal u vertellen hoe het is gebeurd. Als u mij er niet weer één zendt, zou ik niet weten hoe mijzelf te troosten, want er bestaat niets vermakelijkers. Ik vraag u dus dringend mij er ten spoedigste één te sturen.

Overigens kan dat kwade ²gerucht over het klooster van niemand anders afkomstig zijn dan van ³mevrouw van Hohenzollern of van haar omgeving, want ik weet nergens van, noch is er enig teken dat op het tegendeel wijst.

De vrede zal de vrijheid voortbrengen, en de vrijheid het definitieve einde van mijn grote affaire die me hier vasthoudt tot na Pinksteren, waarna ik spoedig naar Den Haag hoop te gaan en mijn dochter [Anne van Lotharingen] daarheen mee te nemen. In deze tijd moet men slechts geloven wat men ziet en niet wat men rondvertelt. De Mechelse zaak gaat ook goed.

Ik zend aan mejuffrouw [Maria] Casembroot het ⁴muziekstuk, voorzover ik het heb voltooid. Weest u zo goed mij dikwijls iets van u te laten horen, want dat geeft mij de grootste vreugde van de wereld.

Wilt u ook, als u kunt, mevrouw de ⁵prinses-weduwe van mijn nederige dienstvaardigheid verzekeren en van mijn diepe verering, en zo zij een greintje vriendschap voor mij voelt, zal ik dat oneindig hoogachten. Ik ben evenzeer de dienaars van de beide prinsessen haar ⁶dochters.

Ik verwacht de heer [Diego] Duarte en Francisca [Duarte] hier; gaat u maar na hoezeer u hier wordt gewenst met uw ⁷dochter, bij wie ik mij duizendvoudig aanbeveel, en bij uw ⁸zoon. Kortom, bij heel uw plezierige gezin, dat ik, omdat het het uwe is,

geheel toegewijd ben
Béatrix van Lotharingen.

Mevrouw de [prinses-]weduwe had mij elandsleren armbanden beloofd, maar zij heeft ze vergeten. Dat zal wel komen bij mijn terugkeer.

2. Het betreft Louise Hollandina van de Palts.

3. Maria Elisabeth van Hohenzollern, geboren van den Bergh.

4. Wellicht gekopieerde muziek.

5. Amalia van Solms.

6. Henriette Catharina en Maria van Nassau.

7. Susanna Huygens.

8. Constantijn Huygens jr. [[[in verband met de aanbeveling van Obdam]]].

[BÉATRIX DE CUSANCE] (BRUSSEL)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
31 MEI [1659]
5613A

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens, wellicht die van 28 mei 1659.

Samenvatting: Béatrix bedankt Huygens voor de elandsleren armbanden en vraagt hem haar dank over te brengen aan Amalia van Solms. Zij belooft Huygens stukken over haar huwelijkszaken te sturen. Zij weet dat Utricia Ogle op Hofwijk op bezoek is, en zij vraagt Huygens te bemiddelen in de bekoelde vriendschap tussen Béatrix en Utricia.

Door Huygens beantwoord op 5 juni 1659 (**5614**).

Datering: De brief mist een jaartal; Worps keuze 1659 lijkt terecht.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dol. 1, map Béatrix de Lorraine, nrs. 29, 31: brief (dubbel- en enkelvel, 18x23cm, abcd, e | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5611, pp. 319-320: onvolledig (<Il n'apartien ... beau present>, <de coy vous ... à Utreck>), rest samengevat. Worp geeft als datum 3 mei.

— Huysman 2006, II, pp. 53-54: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 55, pp. 281-282: volledig (Nederlandse vertaling pp. 162-163).

Namen: Constantijn Huygens jr.; Susanna Huygens; Le Vray; Anna van Lotharingen; Henriëtta Catharina van Nassau; Maria van Nassau; Utricia Ogle; Amalia van Solms.

Plaatsen: Hofwijk; Utrecht.

Glossarium: acord (akkoord); sinphonie (samenspel).

Transcriptie

De Bruxelles, ce 31e May.

Il n'apartien qu'à vous de faire bien les chose est l'on ne peut pas avoir plus de joye ny de satisfaction que ge'an ay des beaux ay merveillieux brasellet, que vous m'avés procurer de Madame la Prinssese-Douayrière à laquelle j'ay les dernière obligation pour la grace qu'el me fait d'un sy beau presans que je n'espérest pas sy rare ny en sy grande cantités, mais ma fille est moy en porteront dès aujourduy chacune une paire ay l'autre je la vay garder très-présieusement, je vous assure. | b | Est au lieux de vous dire le compliment que vous désirés me faire est que vous me faicte en mesme tant sy bien, sy agréablement est sy galanmant, je vous prierés d'ant faire ung tel que je doit ay que mérite l'honneur que Madame la Douayrière me fait de toutte ses bontés qu'el at pour moy. En vérités, elle me fait justisse, car je l'honore infiniment est n'ay jamais eue plus de joye qu'an sa conversation que j'avés toujours parue at guises. J'espère qu'el ne cerat pas encort partie est que | c | vous luy pouray dire tout cecy ay bien mieux que je ne le dit. C'est de coy je vous conjure est d'assurer ausy les deus prinssese ses fille de mes service.

Au reste, je vous enverrés par Leuray qui part pour La Haye dant sis jours de coy vous bien informer de la vérités de mes affaire tant de celle de mon second mariage que de celle de mon preumier. Je ne doupte pas que tant que l'on pourat me battre à coup de langhue, l'on ne se face l'enuye ay cause de cella, car l'on me crayrès trop heureuse | d | sy ma fortune estay ausy bonne que mon heumeurs ay mat santés. C'est pourcoy l'on prant plesir at dire les chose ainsy à fin de diminuer mon bonheurs.

Je me soytté mille fois en à vostre pety châteaux où je sçay gy'il fait charmant de toutte les salons. Je suis bien aysse que vous avés Madame Souane, mais la bonne dame ne m'aime plus tant depuis que j'ay esté à Utreck. Je ne sçay d'out vient cella mais je sçay bien qu'il n'an n'at nul sujet. Je luy ay escrit depuis peut mais point de | e | réponse. Cella n'est pas une bonne sinphonie où il faut ung acord très-juste ay constant. Ditteluy ung peut car pour moy je l'aymeray toujours. Je suis fort triste d'avoir perdu ainsy mon pety gladiateur qui me divertisest tant. Sy Monsieur vostre fils m'ant envoie ung autre je luy ceray fort obligés, l'estant déjat tant à toutte vostre famille, à laquel je ceray toutte ma vie aquisite, surtout à l'aymable fille du plus obligeant est agréable père du monde.

Vertaling

Brussel, 31 mei [1659].

Het is alleen u gegeven de dingen goed te doen en niemand kan meer vreugde en voldoening hebben dan ik van de mooie en wonderschone armbanden, die u mij hebt bezorgd namens mevrouw de ¹prinses-weduwe, wie ik oneindige dank ben verschuldigd voor de gunst die zij mij bewijst met zo'n prachtig geschenk, waarop ik niet in deze zeldzame vorm noch in zo grote hoeveelheid had durven hopen, maar mijn ²dochter en ik zullen vanaf heden elk een paar dragen en het derde zal ik zeer zorgvuldig bewaren; dat verzeker ik u. En in plaats van u het compliment te geven dat u wilt dat ik geef en dat u mij tezelfdertijd zo goed, zo aardig en zo galant maakt, zal ik u verzoeken een soortgelijk te maken, dat ik mevrouw de [prinses]-weduwe ben verschuldigd en dat zij verdient door de eer, die zij mij doet met alle gunsten die zij mij bewijst. Waarlijk, zij doet mij recht, want ik vereer haar oneindig, en ik heb nooit meer plezier gehad dan van haar conversatie, waarbij ik mij altijd op mijn gemak leek te voelen. Ik hoop dat zij nog niet vertrokken is en dat u haar dit alles zult kunnen vertellen, en mooier dan ik het zeg. Dat is wat ik u vraag en ook de beide prinsessen haar ³dochters van mijn dienstvaardigheid te verzekeren.

Overigens zal ik u, via Le Vray, die over een week naar Den Haag vertrekt, het nodige toesturen om u goed in te lichten over de feiten van mijn zaak, zowel van mijn tweede als van mijn eerste huwelijk. Ik twijfel er niet aan dat men, zoveel als men mij kan belasteren, de moeite en aanleiding daartoe zal nemen, want men zou mij te gelukkig prijzen, als mijn fortuin even goed was als mijn gemoedsgesteldheid en mijn gezondheid. Daarom scheidt men er plezier in de dingen zo te zeggen dat zij mijn geluk verminderen.

Ik wens mijzelf duizend maal in uw ⁴kasteeltje waar het, zoals ik weet, prettig toeven is in alle vertrekken. Het verheugt mij dat ⁵mevrouw Swann bij u op bezoek is, maar deze dame is niet meer zo op mij gesteld, sedert ik in Utrecht was. Ik weet niet waardoor dat komt, maar ik weet wel dat er geen reden voor is. Ik heb haar kort geleden ⁶geschreven, maar geen antwoord gekregen. Dat is geen goed samenspel, waar een zuiver en constant akkoord op zijn plaats is. Vertel het haar maar eens, want ikzelf houd nog steeds van haar. Ik ben erg bedroefd aldus mijn kleine ⁷gladiator te hebben verloren, die mij zo vermaakte. Als uw ⁸zoon mij een andere kan zenden, zou ik hem zeer verplicht zijn. Dat ben ik toch al zozeer aan uw gehele familie, die ik mijn leven lang toegewijd zal blijven, vooral de beminnelijke ⁹dochter van de vriendelijkste en aardigste vader ter wereld.

-
1. Amalia van Solms.
 2. Anne van Lotharingen.
 3. Henriëtte Catharina en Maria van Nassau.
 4. Hofwijk.
 5. Utricia Ogle.
 6. Béatrix de Cusance aan Utricia Ogle, voorjaar 1659 (verloren?).
 7. Had zij die gladiator (wellicht een beeldje of zoiets) misschien aan Utricia uitgeleend?
 8. Constantijn Huygens jr.
 9. Susanna Huygens.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]

AAN BÉATRIX DE CUSANCE [BRUSSEL]

5 JUNI 1659

5614

Antwoord op Béatrix' brief van 31 mei 1659 (**5613A**).

Samenvatting: Huygens doet verslag van de uitgebreide dankbetuigingen die hij namens Béatrix heeft uitgesproken tegenover Amalia van Solms. Met overdreven bescheidenheid vraagt hij Béatrix hem voortaan nog uitvoeriger te instrueren welke bewoordingen te gebruiken. Ook het antwoord van Amalia vermeldt hij. Utricia Ogle heeft Béatrix blijkbaar een brief geschreven, want Huygens maakt daar melding van en stelt Béatrix gerust met betrekking tot de bekoelde vriendschap. Huygens vertelt dat Utricia Hofwijk voortijdig zal verlaten.

Vermoedelijk werd een brief van Utricia Ogle aan Béatrix, begin juni 1659 (verloren?) meegestuurd. Door Béatrix beantwoord op 7 juni 1659 (**5614A**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 807-808: afschrift (autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5614, p. 321: onvolledig (<La susdite ... beaucoup d'inconveniens.>), rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 54-56: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 56, pp. 282-283: volledig (Nederlandse vertaling pp. 163-165).

Namen: Frederik Willem van Brandenburg; Constantijn Huygens jr.; Henriëtte Catharina van Nassau; Louise Henriëtte van Nassau; Utricia Ogle; Amalia van Solms; William Swann.

Plaatsen: Groningen; Hofwijk; Holstein; Utrecht.

Transcriptie

Copie.

À Madame de Lorraine.

5e Juin 1659.

Madame,

Depuis mes deux dernières du 28 et 30e May j'ay receu celle du 31e dont il a pleu Vostre Altesse m'honorer, remplie à la vérité de trop de civilité pour le peu de service que j'ay eu occasion de luy rendre. Mon bonheur a voulu que le voyage de la bonne femme s'est trouvé délayé d'un jour, ce qui m'a donné l'opportunité de me descharger du compliment que Vostre Altesse m'a ordonné au subject de ces 3 illustres paires de brasselets. De cest office, Madame, je me suis acquitté par un torrent d'éloquence, qui non seulement m'a mis dans un parfaict estonnement de moy-mesme, mais, comme personne n'a accoustumé de veoir rien sortir de ma bouche qui vaille, a estrangement surprins autant qu'il y a eu d'assistans, assez lourds et maladvisez pour ne s'appercevoir que de toutes les belles paroles que je proferoy il n'y en avoit pas une que je ne la leusse dans la lettre de Vostre Altesse qui pourra juger par là, quelle obligation que je luy ay de m'avoir mis inopinément dans la réputation d'un grand orateur.

Que bénits soyent les brasselets, qui ont mis dans le bon et bel esprit de Vostre Altesse l'envie de me procurer un avantage si signalé. Mais, Madame, il vous importe plus de sçavoir la response qui a esté donnée à vostre dit orateur. En voyci les termes formulés: 'qu'un excès de bonté vous porte à une reconnoissance desmesurée pour chose de si peu de valeur, qu'on est bien ayse que vous ne l'avez eue désagréable, mais que, comme on est bien marré de n'avoir pour le présent de la meilleure marchandise de ceste sorte, on sera soigneux d'en procéder qui soit plus digne des belles mains de Vostre Altesse, espérant qu'elle voudra l'aggréer comme partant de celles de sa très-humble servante.' C'est icy le texte de mot à mot, et sans aucune addition ni paraphrase, mais, comme c'est venu à la replique, Madame, ce fut la grande pitié de veoir vostre pauvre orateur destitué de nouvelle instruction, ne payer que de révérence et de gambade, et de tout cela la mémoire m'est si

récente et si terrible, que force m'est de supplier Vostre Altesse qu'une autre fois il luy plaise me dire: vous direz etc., et si l'on vous respond etc., vous repliquerez etc., | 808 | après lequel dernier etc. etc. Soyez bien assurée, Madame, que je quitteray le dez et la partie, car quand vous prendriez la peine de m'instruire jusqu'à triplique et quadruplique etc., j'avoue que ma chienne de mémoire me tromperoit à moins que d'avoir tousjours mon billet dans la main, et y chercher triplique et quadruplique tout hors d'haleine et en sueur, qui est un geste mal séant à une Ambassadrice de grande entremise.

La susdite bonne femme partit hier au matin à 6 heures pour Groninghe, où Madame l'Electrice sa fille doit la rencontrer, et, peut-estre, si on y void jour, le pucelage de Madame Henriëtte y pourroit courrir quelque hazard. Ce sera selon que les affaires de Monsieur l'Electeur souffriront que ceste conversation de mère à fille puisse plus ou moins durer, car l'armée venant à s'esloigner du país de Holstein, où tout est fort mangé, il sera nécessaire que la fémelle suive le masle avant que le perdre de veue, pour éviter beaucoup d'inconvéniens.

J'espère que Vostre Altesse aura trouvé dans la lettre de Madame Swan qu'elle n'a rien perdu en son affection, de quoy au moins je n'ay apperceu aucune marque. J'ay honte de tourner jusqu'au 3e feuillet, mais je ne puis obmettre d'asseurer Vostre Altesse que mon fils est après à la satisfaire en ce qui est du nouveau gladiateur, qui paroistra en pompe à Bruxelles dans peu de jours.

Ceste susdite Madame Swan, après nous avoir mis l'eau à la bouche du bonheur de sa présance, vient de nous la ravir soudainement, sous prétexte d'une lettre de son mary, escrite en forme, dit elle, de patente avec ordre très-exprès et rigoureux de se trouver à tel jour et telle nuit à Utrecht. Nous en avons veu la dehors, mais la texte mesme nous a esté caché, sinon qu'en lisant nous l'avions veu soubrire, la bonne dame. Il y a si longtemps que je m'ay esté marié, que je ne me souvien plus de ce que contiennent telles patentes amoureuses. Vostre Altesse y apportera la conjecture qui luy semblera raisonnable, mais me voyci au quatrième feuillet. Grace et pardon, Madame, et tousjours la faveur de me pouvoir dire, etc.

Vertaling

Aan mevrouw van Lotharingen.
5 juni 1659.

Mevrouw,

Sedert mijn laatste brieven van 28 en 30 mei heb ik de uwe van de 31ste ontvangen, waarmee u mij hebt willen vereren en die waarlijk gevuld was met teveel vriendelijkheden voor de geringe dienst die ik u mocht bewijzen. Tot mijn geluk werd de reis van de goede ¹dame een dag uitgesteld, wat mij de gelegenheid verschafte mij te kwijten van de dankbetuiging die u mij had opgedragen met betrekking tot die drie paar prachtige armbanden. Ik heb mij van deze taak gekweten, mevrouw, met een stortvloed van welsprekendheid waarmee ik niet alleen mijzelf volstrekt verbaasde, maar die, aangezien niemand gewend is uit mijn mond iets waardevols te horen komen, ook alle aanwezigen zeer bevreedde, die te lomp en te slecht op de hoogte waren om te bemerken dat ik alle mooie woorden die ik uitsprak zonder uitzondering in uw brief had gelezen, waaruit u zult begrijpen hoezeer ik u verplicht ben, omdat u mij geheel onverwacht de reputatie van een groot redenaar hebt gegeven.

Gezegd zijn die armbanden, die in uw goede geest de behoefte hebben voortgebracht mij een zo opvallend voordeel te verschaffen. Maar, mevrouw, belangrijker is het te weten welk antwoord aan uw genoemde redenaar werd gegeven. Hier volgen de gebezigde bewoordingen: *'dat een overmaat van goedheid u brengt tot een bovenmatige dankbetuiging voor een zaak van zó geringe waarde; dat men zeer verheugd is dat het u niet onaangenaam is geweest, maar dat men, omdat men het betreurt op het moment geen beter specimen van deze waar te hebben, zich zal beijveren iets te vinden wat meer recht doet aan uw mooie handen, in de hoop dat u dat wilt aanvaarden als afkomstig van die van uw nederige dienaars.'* Dit hier is de woordelijke tekst zonder enige toevoeging of parafrase. Maar toen het op de repliek aankwam, mevrouw, was het jammerlijk uw arme woordvoerder, zonder nieuwe instructies, niets anders te zien terugdoen dan buigingen en bokkesprongen voortbrengen, en de herinnering daaraan is mij zo levendig en ook zo verschrikkelijk, dat ik u

1. Amalia van Solms.

dringend moet verzoeken mij een volgende keer te willen zeggen: u zegt zus-en-zo, en als men u antwoordt zegt u, enz., en na dat laatste, enz. U kunt, mevrouw, ervan verzekerd zijn dat ik de dobbelstenen zal laten liggen en de partij zal opgeven, want als u de moeite neemt om mij te instrueren tot in de derde, vierde aanleg enz., moet ik bekennen dat dat waardeloze geheugen van mij mij in de steek zal laten (tenzij ik een briefje in de hand heb waarin ik in tripliek en quadrupliek kan vinden), geheel buiten adem en bezweet, hetgeen een slecht-passend gedrag is tegenover een ambassadrice van grote voorspraak.

Genoemde dame is gisterochtend om 6 uur naar Groningen vertrokken, waar haar dochter, de ²keurvorstin haar zal ontmoeten, en wellicht, als men het goed inschat, zou de maagdelijkheid van mevrouw Henriëtte [Catharina van Nassau] enig gevaar kunnen lopen.³ Al naar gelang de zaken van de ⁴keurvorst verlopen, zal het gesprek tussen moeder en dochter korter of langer duren, want nu het leger Holstein gaat verlaten, waar alles is opgegeten, zal het vrouwtje het mannetje moeten volgen om hem niet uit het oog te verliezen, om tal van moeilijkheden te vermijden.

Ik hoop dat u uit de ⁵brief van ⁶mevrouw Swann zult hebben opgemaakt dat zij niets aan toewijding heeft ingeboet; ik heb er althans niets van bespeurd. Ik schroom al aan het derde kantje te beginnen, maar ik mag niet verzuimen u te verzekeren dat mijn ⁷zoon er zeer op is gebrand u tevreden te stellen ten aanzien van de nieuwe gladiator, die binnen enkele dagen in vol ornaat te Brussel zal verschijnen.

Genoemde mevrouw Swann, na ons het water in de mond te hebben gebracht met het geluk van haar aanwezigheid, heeft ons daarvan zojuist plotseling beroofd onder het voorwendsel van een ⁸brief van haar ⁹echtgenoot, naar zij zegt in de vorm van een nadrukkelijk marsbevel in krachtige bewoordingen, om nog die en die dag *en die en die nacht* in Utrecht aanwezig te zijn. Wij hebben de buitenkant ervan gezien, maar de tekst zelf is ons verborgen gebleven, zij het dat wij haar bij het lezen ervan hebben zien glimlachen, de goede dame. Het is al zo lang geleden dat ik getrouwd was, dat ik mij niet meer herinner wat zulke liefdesopdrachten behelzen. U zult er wel de veronderstelling aan verbinden die u redelijk lijkt, maar ik ben aan mijn vierde kantje toe. Genade en vergeving, mevrouw, en voor altijd de gunst mij te mogen noemen, enz.

2. Louise Henriëtte van Nassau, de echtgenote van Frederik Willem van Brandenburg.

3. Henriëtte Catharina huwde op 4 juli 1659 met Johan George II van Anhalt Dessau.

4. Frederik Willem van Brandenburg.

5. Utricia Ogle aan Béatrix de Cusance, begin juni 1659 (verloren?).

⁶. Utricia Ogle.

7. Constantijn Huygens jr.?

8. Swann aan Utricia Ogle, eind mei 1659.

9. William Swann.

BÉATRIX DE CUSANCE [BRUSSEL]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
7 JUNI [1659]
5614A

Antwoord op Huygens' brief van 5 juni 1659 (**5614**).

Samenvatting: Béatrix bedankt Huygens voor zijn lange brief. Zij wenst de gladiator nu snel te ontvangen, maar nog liever wil zij Huygens op bezoek hebben om haar te vermaken met muzikale uitvoeringen. Zij vraagt verder naar Frederik van Dohna, Utricia Ogle en Amalia van Solms.

Béatrix schreef opnieuw op 21 juni 1659 (**5614B**).

Datering: De brief mist het jaartal, maar is duidelijk een antwoord op Huygens brief van 5 juni 1659 (**5614**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 30: brief (dubbelvel, 18x23cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, pp. 56-57: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 57, p. 284: volledig (Nederlandse vertaling p. 166).

Namen: Frederik van Dohna; Le Vray; Utricia Ogle; Amalia van Solms.

Plaats: Utrecht.

Glossarium: musique (muziek); sinphonie (samenspel).

Transcriptie

¹Pour Monsieur de Zeulighom, Chévalier etc.,

à La Haye.

Ce 7 Juin.

Vos 4 feuillet m'on rédonnés la vie par le plèsir que j'ay à les lire, car j'estay toutte malade. Il n'y a rien que me donne tant de chagrin que d'atandre quelque chose est coume ce que j'atant m'est de la dernière consequence, cella me faict plus de paine. Enfin Leuray vous porterat toutte nouvelle; je n'ay rien à vous dire sur tout ce que vous avés dit à Madame la Douayrière que de vous en randre mille grace, car rien n'est mieux dit que tout ce que vous me mandés. J'atant le gladiateur bien inpatianmant est encort plus de vous revoir pour me resusités en la musique est sinphonie, car je me meurs de n'an plus entendre depuis que je suis ysy. Ce ne sont qu'afaire continuelle.

Mandés-moy sy Monsieur le Conte | b | de Donat ay encort à La Haye. Je n'ay pas eue la moindre marque de sont souvenir depuis mon départ de La Haye. Je crain que Madame Souanne n'aille plus loing que Utreck. Je souaytte at Madame la Douayrière ung heureux voyage. Mandés-moy toujours les nouvelle que vous en aprandrés est me crayés constanmant toutte à vous,

Béatrix.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem, ridder, enz.,

te Den Haag.

1. Adres apograaf.

7 juni [1659].

Uw vier kantjes hebben mij het leven teruggegeven door het plezier dat ik heb om ze te lezen, want ik was ernstig ziek. Er is niets dat mij zoveel ongenoegen geeft als het wachten op iets en omdat hetgeen ik verwacht van groot belang is, kost me dat nog meer moeite. Le Vray zal u tenslotte het nieuws brengen; ik kan u niets anders zeggen over wat u aan mevrouw de ²prinses-weduwe hebt gezegd, dan u daarvoor duizendmaal te danken, want niets kan mooier gezegd worden dan alles wat u mij meedeelt. Ik wacht vol ongeduld op de gladiator en nog meer verlang ik ernaar u weer te zien om mij te doen opleven met muziek en samenspel, want ik kwijn weg omdat ik er niets meer van heb gehoord, sinds ik hier ben. Er zijn enkel nog zaken zonder einde.

Laat u mij weten of de heer [Frederik] graaf van Dohna nog in Den Haag is? Ik heb taal noch teken van hem ontvangen sedert mijn vertrek uit Den Haag. Ik vrees dat ³mevrouw Swann wel verder gaat dan Utrecht. Ik wens mevrouw de [prinses]-weduwe een voorspoedige reis. Zend mij al het nieuws dat u daarover verneemt en wees ervan overtuigd dat ik steeds geheel de uwe ben,

Béatrix.

2. Amalia van Solms.
3. Utricia Ogle.

BÉATRIX DE CUSANCE (BRUSSEL)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
21 JUNI [1659]
5614B

Vervolg op Béatrix' brief van 7 juni 1659 (**5614A**).

Samenvatting: Omdat Elisabeth Stuart, de koningin van Bohemen, bij haar op bezoek is heeft Béatrix geen tijd Huygens te schrijven. Zij maakt uitstapjes met haar, maar zij wonen geen concerten bij. Béatrix heeft blijkbaar de gladiator ontvangen, want zij maakt er melding van dat zij er angstvallig op past. Béatrix laat de groeten overbrengen aan Amalia van Solms, Huygens' dochter Susanna, en wellicht Utricia Ogle.

Datering: Het jaartal ontbreekt. Gezien de inhoud van deze brief in vergelijking met die van de andere correspondentie van 1659 lijkt laatstgenoemd jaartal aannemelijk.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 27: brief (dubbelvel; 15x21cm, abc | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, p. 57: volledig.

— Huysman & Rasch 2009. nr. 58, pp. 184-185: volledig (Nederlandse vertaling p. 167).

Namen: Richard Flecknoe; Susanna Huygens; Utricia Ogle; Amalia van Solms; Elisabeth Stuart (koningin van Bohemen).

Plaatsen: Lillo; Spanje.

Glossarium: instrument (instrument).

Transcriptie

¹À Monsieur

Monsieur de Zeulichom, Chévalier etc.,

sur la Plaine,
à La Haye.

Bruxelle, ce 21^m Juin.

Depuis que la Reine ay ysy, je n'ay pas eue le loisir de vous faire ung pety mot ay je dérobe encort ce momant pour vous dire que j'ay resus à la fin mes harde arestés at Lillo avec fort grande civillités des Messieur de l'Amirauté au quel je seray ravye d'ant tesmongnés mat recongnesance lors que je seray à La Haye. Sy il y sont atandant, je vous conjure d'en faire mes | b | remersimant ay complimant. Sy j'ay mes response d'Espagne avant que la Reine retourne je pouray bien la suyvre à sont retour. Cepandant j'ay l'honneurs d'estre tout les jours avec elle en diférante promenade où il n'y manque que la sinphonie. Je ne sçay sy l'arivés du Sieur Flexnos la rétablirat ung peut, mais je sçay bien que sans vous elle ne me peut plaire tout à fait.

Le gladiateur ay fort | c | divertisant may je le garde préseusemant. Sy vous avés quelque nouvelle de l'arivés de Madame la Douayrière, je vous prie de m'an faire part est toutte les fois que vous pourés de l'asurer de la passion que j'ay pour elle.

Soyés tout persuadés de mon affection pour tout j'amay au grand jamais est toutte vostre yelustre famille, surtout l'aymable fille, est ung pety complimant au dame des instrument qui vous donne tant de paine est apray tant de plesir.

Béatrix.

1. Adres apograaf. Aangetekend (door Huygens?): 'Van Brussel.'

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem, ridder, enz.,

op het Plein,
te Den Haag.

Brussel, 23 juni [1659].

Sinds de ²koningin hier is, heb ik geen tijd gehad u een woordje te schrijven en ik moet ook nog dit ogenblik stelen om u mede te delen, dat ik laatstelijk door de grote welwillendheid van de heren van de admiraliteit mijn spullen die te Lillo werden vastgehouden heb teruggekregen. Het zal mij een genoegen zijn daarover mijn tevredenheid uit te spreken als ik in Den Haag ben. In afwachting daarvan verzoek ik u mijn dank en groeten over te brengen. Als ik antwoord uit Spanje ontvang, voordat de koningin terugkeert, zou ik op de terugreis met haar mee kunnen gaan. Ondertussen heb ik de eer elke dag met haar verschillende uitstapjes te maken, waaraan slechts de muziek ontbreekt. Ik weet niet of zij van de aankomst van de heer [Richard] Flecknoe een beetje zal opknappen, maar wel weet ik dat ik zonder u met haar niet helemaal ingenomen ben.

De gladiator is erg grappig, maar ik pas er [deze keer] angstvallig op. Als u iets weet over de aankomst van mevrouw de ³[prinses]-weduwe, verzoek ik u mij dat mede te delen en haar telkens als u daartoe in de gelegenheid bent, te verzekeren van de gevoelens, die ik voor haar koester.

Weest u overtuigd van mijn genegenheid voor allen die ik voor altijd liefheb, en voor uw gehele roemrijke familie, vooral voor uw lieftallige ⁴dochter, en doet u een kleine groet aan de dame van de ⁵instrumenten, die u zoveel verdriet bezorgt en dat na zoveel genoegen.

Béatrix.

2. Elisabeth Stuart, koningin van Bohemen.
3. Amalia van Solms.
4. Susanna Huygens.
5. Utricia Ogle?

[BÉATRIX DE CUSANCE (BRUSSEL)]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (| [HULST])
8 JULI [1659]
5614C

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens, waarin hij zijn komst naar Antwerpen aankondigt?

Samenvatting: Béatrix schrijft dat zij ernaar uitzielt om Huygens in Antwerpen te zullen ontmoeten.

Huygens' antwoord van rond 10 juli 1659 is verloren gegaan. Béatrix antwoordde daarop op 11 juli 1659 (**5615A**).

Datering: Het jaartal ontbreekt op de brief, maar gezien het feit dat Huygens inderdaad op 12 juli 1659 in Antwerpen Béatrix heeft ontmoet (Dagboek p. 63), is het zeker dat deze brief in 1659 moet worden geplaatst, zoals ook Worp al heeft gedaan.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 26: brief (dubbelvel, 15x20cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, p. 58: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 59, pp. 285-286: volledig (Nederlandse vertaling p. 168).

Namen: Frederik van Dohna; Susanna Huygens; Utricia Ogle.

Plaats: Antwerpen.

Transcriptie

¹Monsieur

Monsieur de Zeulichom,

où il est.

Ce 8^m Juillet.

Je suis bien dant l'espoir de vous voir, puisque vous ayste sy praye d'Anvers. Il n'y at que de prendre une bonne résolution est la suyvre avec vostre aymable fille ay toute vostre compagnie que je vairay ysy avec la plus grande joye du monde.

J'ay resus toute les vostre avec celle de Monsieur le Conte de Donat ay de Madame Souanes auquel je feray reponse, mais l'espérance de vous voir ysy | b | me donne trop de joye pour panser at autre chose qu'à vous voir ysy. Venés donc me donnés cette joye.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

waar ²hij zich bevindt.

1. Adres apograaf.

2. Deze frase maakt duidelijk dat Huygens Béatrix had ingelicht over zijn bezoek aan Zeeuws-Vlaanderen vóórdat hij naar Antwerpen ging. Hij verbleef van 4 tot 7 juli 1659 in Zande, en van 7 tot 9 juli in Hulst.

8 juli [1659].

Ik heb goede hoop u te zien omdat u zich zo dicht bij Antwerpen bevindt. U hoeft alleen maar het juiste besluit te nemen en dat op te volgen met uw beminnelijke dochter en uw hele gezelschap, dat ik hier met de grootst mogelijke vreugde zal ontmoeten.

Ik heb al uw ³brieven ontvangen, evenals ⁴die van mijnheer de ⁵graaf van Dohna en ⁶van ⁷mevrouw Swann, die ik zal beantwoorden, maar de hoop u hier te zien geeft mij te veel vreugde om aan iets anders te kunnen denken. Kom dus om mij die vreugde te geven, enz.

3. Wellicht niet letterlijk *alle* brieven van Huygens aan Béatrix, maar bijvoorbeeld de meest recente.

4. Frederik van Dohna aan Béatrix de Cusance, juni 1659 (verloren?), naar aanleiding van Béatrix' brief aan Huygens van 7 juni 1659 (**5614A**).

5. Frederik graaf van Dohna.

6. Utricia Ogle aan Béatrix de Cusance, begin juni 1659 (verloren?); zie Huygens' brief aan Béatrix van 5 juni 1659 (**5614**).

7. Utricia Ogle.

BÉATRIX DE CUSANCE [BRUSSEL]
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (ANTWERPEN)
11 JULI [1659]
5615A

Antwoord op een verloren gegane brief van Huygens van ca. 10 juli 1659, uit Antwerpen.

Samenvatting: Béatrix schrijft dat ze zich verheugt Huygens en zijn dochter Susanna de volgende dag (12 juli) in Antwerpen te zullen ontmoeten.

Datering: De brief heeft geen jaartal; Huygens voegde <1659> toe.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 22: brief (dubbelvel, 15x20cm, a | d: autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, p. 58: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 60, p. 286: volledig (Nederlandse vertaling pp. 168-169).

Naam: Susanna Huygens.

Plaats: Den Haag.

Glossarium: musicalle (muzikaal).

Transcriptie

¹Monsieur

Monsieur de Zulicom,

à Anvers.

²Ce 11 Juillet 1659.

Je vient de recevoir vostre admirable lettre qui m'a ravy de joye, crayant de vous treuvé demain à Anvers, où je ceray advand mydy, s'il plait à Dieu, car je m'an vat à La Haye pour mon afaire qui ay remise sur le tapis. J'espère que je vous vairés de quel fason que ce soit, car il le faut bien, est la chère fille que j'anbrace de tout mon cœur. Sy l'on hostes, l'on en diray autant au père, mais il ne le voudra pas, puisqu'il ne veut pas ceullemant couchés à ma chanbre musicalle.

Béatrix.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

te Antwerpen.

1. Adres apograaf.

2. Huygens voegde toe: <1659>.

11 juli [1659].

Ik heb zojuist uw bewonderenswaardige brief ontvangen, die mij met vreugde heeft vervuld door de hoop u morgen in Antwerpen te zullen ³ontmoeten, waar ik, *Deo volente*, vóór de middag zal zijn, want ik ga naar Den Haag vanwege mijn zaak die ik opnieuw heb voorgebracht. Ik hoop dat ik u hoe dan ook zal zien, want dat moet nu zeker eens, en ook uw lieve ⁴dochter die ik hartelijk omhels. Indien men haar weghoudt, zou men dat aan de haar vader melden, maar hij zal dat niet willen, omdat hij niet alleen wil overnachten in mijn muziekkamer.

Béatrix.

3. Op 12 juli 1659 hebben Huygens en Béatrix elkaar in Antwerpen ontmoet (Dagboek p. 63: 'Prandemus cum Ducissâ Lotharingiâ, illac transeunte.').

4. Susanna Huygens.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN NICHOLAS HOTMAN [PARIJS]
17 JULI 1659
5617

Antwoord op een verloren gegane brief van Hotman, met muziekstukken, op zichzelf een antwoord op een brief van Huygens met muziekstukken.

Samenvatting: Huygens dankt Hotman voor de complimenten voor zijn muziekstukken (al had hij liever kritiek gehad) en voor de stukken die Hotman hem heeft toegezonden. Huygens stuurt hem nieuwe stukken ter beoordeling toe.

Bijlagen: muziekstukken (Huygens).

Hotmans antwoord is verloren gegaan. Naar aanleiding van dit antwoord, dat vergezeld ging van enkele eenvoudige luitstukken, schreef Huygens aan Dumont op 7 oktober 1660 (**5658**).

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 805: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 39, p. 35: volledig.

— Worp 5, nr. 5617, p. 323: samenvatting.

— Rasch 2009, nr. 5617, p. 1025-1026: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Henri Dumont; Thomas Gobert.

Glossarium: pièce (muziekstuk).

Transcriptie

¹Copie.

À Monsieur Hotman.

À La Haye, ce 17e Juillet 1659.

Monsieur,

Ce que j'ay osé vous faire veoir, n'est pas digne du ressentiment qu'il vous a plû m'en tesmoigner et, si vous me permettez de tout dire, on vous a mal expliqué mes intentions, quand on vous a fait imaginer, que je m'attendois à des complimens, au lieu de la censure que j'avoy esperé que vous voudriez me donner. Une autre fois donc je vous supplie de me traicter de petit escolier, et de souffrir plustost que je proufite de vos corrections, que de me veoir tirer de la vanité de vos louanges. Je vous parle d'une autre fois, parce qu'en effect vous n'estés pas encor au bout des importuneitez dont je vous menace, mesme depuis les belles pièces que vous m'avez fait la faveur de m'envoyer. Je prétens vous faire veoir que l'instruction que vous m'avez ainsi donnée tacitement n'est point ²tombée à terre. Préparez-y vostre patience, s'il vous plaist, mès ne laissez pas de me réprimander, quand vous me verrez sortir des bornes de la discrétion, car souvent j'en ay besoin où je fay rencontre de personnes dont le mérite m'est en haute considération. Je pourroy vous alléguer la-dessùs l'ambaras que je donne à Messieurs Gobert et Du Mont, mais je feray plus sagement de m'en taire et de briser icy, pour vous assurer que je désire passionément la faveur d'estre creu,

Monsieur,

vostre très-humble et affectionné serviteur
[etc.].

1. Opschrift en naam geadresseerde autograaf.
2. <tombée>.

Vertaling

Aan de heer Hotman.

Den Haag, 17 juli 1659.

Mijnheer,

Wat ik u heb durven laten zien, is de waardering die u mij daarover hebt willen kenbaar maken niet waard en daarbij, als u mij toestaat vrijuit te spreken, heeft men u mijn bedoelingen slecht uitgelegd, wanneer men het u heeft doen voorkomen dat ik op complimenten zat te wachten, in plaats van de kritiek die ik gehoopt had dat u mij zou geven. Een volgende keer verzoek ik u dus mij te bejegenen als een leerlingetje, en mij liever te laten profiteren van uw verbeteringen dan mij met mijn hoofd in de wolken te laten lopen door uw lofprijzingen. Ik spreek over een volgende keer, want de vrijpostigheden waarmee ik u lastigval zijn zeker nog niet ten einde, zelfs nog niet nadat u mij die mooie stukken hebt toegezonden. Ik neem mij voor u te laten zien dat de aanwijzingen die u mij aldus stilzwijgend hebt gegeven, niet vergeefs zijn geweest. Oefen uw geduld ervoor, alstublieft, maar laat niet na mij terecht te wijzen, als ik in uw ogen de grenzen van het betamelijke overschrijd, want daar heb ik vaak behoefte aan, wanneer ik met mensen in aanraking kom wier verdienste ik hoogacht. Ik zou u hier naar de overlast kunnen verwijzen, die ik de heren [Thomas] Gobert en [Henri] Dumont bezorg, maar ik doe er wijzer aan te zwijgen en hier mijn brief af te breken, om u ervan te verzekeren dat ik hartstochtelijk wens de eer te hebben te zijn,

mijnheer,

uw nederige en toegenegen dienaar
[enz.].

BÉATRIX DE CUSANCE (BRUSSEL)
AAN [CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
3 SEPTEMBER [1659]
5619

Samenvatting: Béatrix verwijt Huygens dat hij haar zo lang niet heeft geschreven. Zij betreurt het niet ook op Hofwijck aanwezig te zijn, waar Huygens de familie Duarte op bezoek heeft. Zij doet verslag van het verloop van ‘de Mechelse zaak’. Uit Spanje heeft zij bericht ontvangen van Karel IV van Lotharingen, nl. dat hij vrij is en naar Frankrijk zal gaan.

Door Huygens beantwoord op 17 september 1659 (**5619A**).

Datering: Béatrix heeft geen jaartal op de brief geschreven, maar Huygens’ ontvangstnotitie maakt duidelijk dat de brief in 1659 moet worden geplaatst.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, map Béatrix de Lorraine, nr. 23: brief (dubbelvel, 17x22cm, abcd | -; autograaf).

Vroegere uitgaven: Worp 5, nr. 5619, p. 324: onvolledig (<Je suis ysy ... Conte de St. Aymours.>), rest samengevat.

— Huysman 2006, II, pp. 59-60: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 61, pp. 286-287: volledig (Nederlandse vertaling p. 169-170).

Namen: familie Duarte; Francisca Duarte; Susanna Huygens; Karel IV van Lotharingen; La Baume, Jacques-Nicolas de (graaf van Saint-Amour); La Baume Montrevel, Charles de (heer van Ratte); Caroline van Oostenrijk; Maria Theresia van Oostenrijk; Amalia van Solms.

Plaatsen: Antwerpen; Frankrijk; Mechelen; Spanje; Toledo.

Transcriptie

¹Bruxelle, ce 3^m Septembre.

Je ne vous pardonneray pas sans l’aymable Fransisque d’avoir estay ausy longtanps que vous avés estay à m’escrire, mais pour l’amour d’elle, il faut tout pardonnés est dire *Todos por ellas*. Enfin vous la tenés longtanps est je ne m’an estonne pas; ge’an feray bien autant, sy je la tenay chés moy de mesme que vous faicte mais encort an heure de loisir ung pety mot au géant, sy vous y pansés. Sy vous n’y pansés plus, il ne faut pas. Pour moy je ne vous puis oublié quand je le voudrès, car vostre | b | aymable maison ranplie de vous, de vostre aymable ay douse fille ay du reste de vostre famille, me revient tout les jours devant les yeux ay asteure une partie de ceste boune ay obligeante famille d’Anvers que vous posèdes. Je dit mil fois le jours que ne suis-je là ou que ne sont-sy ysy, mais c’est en vain. Je ne jouyrès de longtant de ceste joye.

Au reste je suis ysy depuis mon retours à me défandre contre les injuste poursuytte que l’on me fait de la part de la dame | c | d’Ostriche qui réside à Maline est qui me voudrés faire niche, mais jusque ysy sat estay vainemant puisque c’est injustemant est dant peut elle aurat ce qu’el mérite c’est-à-dire une belle santance définitive à l’avantage du Conte de St. Aymours. Sy vous avés achevés de voir le motif que Monsieur de Ratte vous at donnés, je vous prie de me le ranvoyés ausitôt.

Nous avons ir resus par l’ordinaire lettre du 8^m Aoust de Tolède de Son Altesse, laquel nous asure de sa libertés ay de sa sortie d’Espagne avec la Reine future. Elle veut en persone achevés est conclure ce qui reste à faire en nostre mariage ay me mande que sitôt qu’el cerat en France, elle me manderat le lieux où je la pouray voir. Jugés de nostre joye sur de sy boune | d | nouvelle puisque nous les atandonc il y at sy longtant.

Sy je ne vous escry pas souvant, du moins je vous escry de belle ay longhue lettre, qui doive autant vous persuadés de mon souvenir que feray des lestre tout les jours. Craye donc cella ainsy ay que l’estime que j’ay de vostre mérite durat à jamais au grand jamais. Sy vous en faicte de mesme, donnés-moy de vos nouvelle ausy souvant que vous pourés est surtout de celle de Madame la Douayrière, à qui je seray toutte ma vie très-humble servante. Je sçay bien que vous ferés tout les complimant requis an amy est amie de chez-vous.

1. Ontvangstnotitie van Huygens: ‘R 5 Septembre 1659’.

Béatrix.

Vertaling

Brussel, 3 september [1659].

Zonder de liefvallige Francisca [Duarte] zou ik u niet vergeven dat u mij zolang niet hebt geschreven, maar om harentwille moet men alles vergeven en zeggen: ¹Alles voor de dames. U houdt haar tenslotte lange tijd bij u, en het verbaast mij niet; ik zou hetzelfde doen als ik haar bij me had zoals u, maar ik zou toch in mijn vrije tijd een woordje schrijven aan de mensen, als u eraan denkt. Als u er niet aan denkt, dan hoeft het niet. Ikzelf kan u niet vergeten, al zou ik het willen, want uw vriendelijk huis, waarin u, uw liefvallige en ²zachtaardige dochter en de overige leden van uw gezin leven, komt mij iedere dag voor ogen, en op dit moment een deel van die goede en hulpvaardige familie [Duarte] uit Antwerpen dat bij u is. Ik zeg duizend keer per dag bij mezelf: waarom ben ik daar niet? of: waarom zijn zij niet hier?, maar alles tevergeefs. Ik zal pas over lange tijd dat genoeg smaken.

Verder ben ik mij sedert mijn ³terugkeer aan het verdedigen tegen de ongerechtvaardigde aanklachten die men mij aandoet in naam van de ⁴dame van Oostenrijk, die in Mechelen woont en mij een poets wil bakken, maar tot heden is dat tevergeefs geweest, omdat het onrechtvaardig is. Binnenkort krijgt zij wat haar toekomt, namelijk een definitieve uitspraak ten voordele van de ⁵graaf van Saint-Amour. Als u klaar bent met het bezien van de beweegreden die de ⁶heer van Ratte u heeft gegeven, verzoek ik u mij deze zo spoedig mogelijk terug te zenden.

Wij hebben gisteren met de gewone post een ⁷brief van 8 augustus van Zijne ⁸Hoogheid uit Toledo ontvangen, waarin hij ons bevestigt vrij te zijn en Spanje heeft verlaten met de toekomstige ⁹koningin. Hij wil persoonlijk vaststellen wat nog inzake ons huwelijk moet worden gedaan, en deelt mij mede dat hij, zo gauw hij in Frankrijk is, mij de plaats zal doorgeven, waar ik hem zal kunnen ontmoeten. U kunt zich onze vreugde over dit goede nieuws wel voorstellen, waarop wij immers al zo lang hebben gewacht.

Ook al schrijf ik u niet vaak, ik schrijf tenminste een mooie en lange brief, die u evenzeer van mijn gedachtenis moet overtuigen als wanneer ik iedere dag brieven zou schrijven. Geloof u maar dat dat zo is en dat de achting die ik heb voor uw verdienste voortduurt van eeuwigheid tot amen. Als u hetzelfde denkt, laat u dan zo vaak als u kunt wat van u horen, vooral betreffende mevrouw de ¹⁰weduwe, wier nederige dienaress ik mijn leven lang zal zijn. Ik weet heel wel dat u de vereiste complimenten zult overbrengen aan vriend en vriendin te uwent.

Béatrix.

2. Susanna Huygens.

3. Is Béatrix inderdaad na haar bezoek aan Antwerpen begin juli 1659 doorgereisd naar Den Haag? De verwijzing naar Huygens' huis in de vorige alinea lijkt erop te wijzen.

4. Carolina (Charlotte) van Oostenrijk (1590c??-1662 Mechelen) was de bastaarddochter van Rudolf II en Euphemia von Rosenthal; zij huwde met François-Thomas d'Oiselet Perrenot de Granvelle (1580c??-1629). Hun zoon Eugène-Léopold d'Oiselet Perrenot de Granvelle was de eerste echtgenoot van Béatrix. Carolina was dus haar schoonmoeder via haar eerste huwelijk.

5. Jacques-Nicolas de la Baume, graaf van Saint-Amour, de erfgenaam van Granvelle.

⁶. Charles de la Baume Montrevel, seigneur de Ratte.

7. Karel IV van Lotharingen aan Béatrix de Cusance, 8 augustus 1659 (verloren?).

8. Karel IV, hertog van Lotharingen.

9. Maria Theresia van Oostenrijk, dochter van Philips III van Spanje, in 1660 gehuwd met Lodewijk XIV.

10. Amalia van Solms.

[CONSTANTIJN HUYGENS] (DEN HAAG)
AAN BÉATRIX DE CUSANCE [BRUSSEL]
17 SEPTEMBER 1659
5619A

Antwoord op Béatrix' brief van 3 september 1659 (**5619**).

Samenvatting: Huygens maakt een toespeling op de huwelijksplannen van Béatrix' dochter. Hij schenkt Béatrix zeedieren, die hij in Amsterdam voor haar heeft gekocht. Hij is verheugd over het goede nieuws uit Spanje. Dat de dochter van Béatrix muzikaal is en zelf componeert verbaast hem niets. Hij vraagt of Béatrix hem enkele composities van haar dochter wil toesturen, opdat ze door Francisca Duarte kunnen worden uitgevoerd.

Bijlagen: 'Sur 4 enveloppes de la boëtte' (Huygens; gedicht); doos met zeedieren.

Brief en bijlage werden vermoedelijk aan Diego Duarte in Antwerpen gestuurd ter verdere verzending. Uiteindelijk werden ze door Damflite aan Béatrix overhandigd, vermoedelijk pas in januari 1660; zie Béatrix' brief aan Huygens van 20 januari 1660 (Londen, Brit. Libr., Add. Ms. 21511, fols. 5-6).

Datering: Het bijgesloten gedicht is in de handschriften van Huygens op 18 september 1659 gedateerd.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, pp. 803-804: afschrift (apograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 40, p. 36: onvolledig (<Je ne suis que médiocrement ... Richardes et Chambonières.>).

— Huysman 2006, II, pp. 60-61: volledig.

— Rasch 2007, nr. 5619A, pp. 1027-1029: volledig, met Nederlandse vertaling.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 62, pp. 288-289: volledig (Nederlandse vertaling pp. 171).

Namen: Jacques Champion de Chambonnières; Francisca Duarte; Anna van Lotharingen; Karel IV van Lotharingen; Estienne Richard.

Plaatsen: Amsterdam; Parijs; Toledo.

Glossarium: composition (muziekstuk); harmonique (harmonisch).

Transcriptie

¹Copie.

À Madame de Lorraine.

À La Haye, ce 17e Septembre 1659.

Madame,

C'est peu de chose du pucelage d'une fille, car il y en a par millions, mais la grimace du debit hausse le prix de la marchandise et c'est ce qui m'a faict conclure, que, s'il y a moyen de faire valoir ainsi une pièce peu rare, celles qui le sont fort, peuvent acquérir par la mesme industrie une estimation au delà du prix que la nature leur a donné. Puis donc que la bonté de Vostre Altesse l'a portée à me seconder en ce dessein.

Voyci comme, après m'estre veu assez cajolé, je résigne entre ses belles mains le glorieux présent que pour grosses sommes d'or et d'argent j'ai eu soin de luy procurer à Amsterdam. Je supplie très-humblement Vostre Altesse de vouloir honorer ces petits merveilleux animaux d'un peu de place parmi leurs illustres parens, qui sont vos coquilles, Madame, et peut-estre, ne se trouveront pas offence de ce nouveau parantage. Pour moy, le jeu de la nature m'y a pleu; si Vostre Altesse en a quelque opinion approachante de la miene, je sera bien ayse de l'avoir servie de quelque chose moins mal plaisante que je ne le suis au rang des gros animaux. Si non, je souffriray volontiers que Vostre Altesse renvoye ces enfans marins vers quelque bras de rivière, qui les

1. Opschrift en naam geadresseerde autograaf.

rameine à leur mère, et me commande en mesme temps de faire un second tour à Amsterdam, pour y choisir des nypes un peu plus dignes de sa curiosité.

Je me rejouis plus que personne des bonnes et belles nouvelles de Tolède, mais parmi un si excellent ragoust je ne scauroy perdre l'acrimonie de ce certain ²petit vinaigre picquant de *Nolite*. Quoy qu'il en soit, je ne sentiray pas ma créance toute confirmée, que je ne sache ce grand et merveilleux Prince au deça de Paris. Si, cela estant, il persiste dans ce bon et beau langage qu'il nous parle de loing, mes feux de joye s'allumeront tout de bon, et je pense avoir quelque subject de raisonner comme je raisonne.

Je ne suis que médiocrement surprins de ce que Vostre Altesse me dit avoir esté produit par Madame la Princesse, sa fille. Il y a longtemps que j'ay reconnu en elle une disposition harmonique tout à faict naturelle, et laquelles, s'il luy | 804 | plaist de cultiver, j'ose bien l'asseurer qu'en chemin faisant, elle se verra arriver où jamais sa modestie ne luy a permis d'oser aspirer. Un peu d'ayde à ce beau naturel effectuera ce que sans ce naturel toutes les instructions du monde ne scauroyent produire. J'espère que Vostre Altesse nous fera la grace de nous communiquer un peu de ces compositions si rares. Au moins si la petite Francisque y met la main, indubitablement elles les fera valoir pour les Richardes et Chambonières.

Je n'ay pas osé passer au second feuillet; C'est ce qui m'oblige de finir icy avec les très-humbles baisemains de tout ce que appartient,

Madame,

à vostre très-humble et très-obéissant serviteur etc.

Vertaling

Aan mevrouw van Lotharingen.

Den Haag, 17 september 1659.

Mevrouw,

De maagdelijkheid van een meisje heeft weinig te betekenen, want die komt voor in miljoenvoud, maar de aanblik van het aangeboden verhoogt de prijs van de koopwaar, en dat heeft mij tot de gevolgtrekking gebracht dat men, als men een weinig zeldzaam artikel aldus in prijs kan verhogen, voor die welke wél en zelfs zeer zeldzaam zijn op dezelfde wijze een waardering kan krijgen, die uitstijgt boven de door de natuur gegeven prijs. Moge uw goedheid u ertoe brengen mij in deze opvatting te ondersteunen.

Ziet u hoe ik, nadat ik mij voldoende gevleid heb zien worden, in uw mooie handen het prachtige geschenk leg, dat ik tegen grote bedragen in goud en zilver, voor u in ³Amsterdam heb aangeschaft. Ik verzoek u nederig deze wonderbaarlijke kleine diertjes te willen vereren met een plaatsje tussen hun roemruchte verwanten, uw schelpen, mevrouw, en misschien voelen zij zich niet beledigd door deze nieuwe familieleden. Wat mij betreft: het spel der natuur is mij bevallen; als u er enigermate hetzelfde over denkt, zal ik mij erover verheugen u te hebben gediend met iets minder onplezierigs dan ikzelf ben te midden van de grote dieren. Indien niet, dan zal ik er beslist geen bezwaar tegen hebben dat u deze kinderen van de zee terugzet in de een of andere rivierarm, die hen naar hun moeder terugvoert, en dat u mij tezelfdertijd opdraagt opnieuw naar Amsterdam te gaan, om daar spulletjes uit te zoeken die uw belangstelling een beetje meer waard zijn.

Ik verheug mij, meer dan wie ook, over het goede en mooie nieuws uit Toledo, maar in een zó uitstekende ragout zou ik de scherpte van een zeker scheutje prikkelende azijn van 'Nolite' niet kunnen vergeten. Hoe het

2. <pitit>.

3. Huygens verbleef van 26 augustus tot 4 september 1659 te Amsterdam. Als hij toen iets voor Béatrix kocht, met kennelijke toespelingen op het huwelijk van haar dochter, dan heeft Béatrix Huygens wellicht daarover ingelicht tijdens haar veronderstelde bezoek aan Den Haag in juli (-augustus?) 1659.

ook zij, ik zal mijn geloof eerst dan volledig bevestigd zien als ik deze wonderbaarlijk grote ⁴vorst aan deze kant van Parijs weet. Als hij in dat geval blijft bij de goede en mooie woorden die hij van verre tot ons richtte, dan zullen mijn vreugdevuren alsnog worden ontstoken, en ik meen enige redenen te hebben om te redeneren zoals ik redeneer.

Ik ben maar weinig verbaasd over wat u mij vertelt betreffende hetgeen mevrouw de prinses, uw ⁵dochter, heeft gemaakt. Reeds lang heb ik in haar een volkomen natuurlijke muzikale aanleg bespeurd, die, als u deze tot ontwikkeling wenst te brengen, naar mijn stellige overtuiging haar gaandeweg naar een punt zal voeren, waarnaar zij [zelf] in haar bescheidenheid nimmer heeft durven streven. Enige hulp zal bij dit fraaie talent teweegbrengen wat zonder dit talent alle lessen ter wereld niet zouden kunnen bewerkstelligen. Ik hoop dat u ons de gunst bewijst ons enkele van haar zo bijzondere composities toe te zenden. Als de kleine Francisca [Duarte] er de hand op legt, zal zij ze ongetwijfeld laten doorgaan voor stukken van [Estienne] Richard of [Jacques Champion de] Chambonnières.

Ik durf niet verder te gaan op een tweede blad, wat mij noodzaakt hier te eindigen met nederige handkussen van al hetgeen toebehoort,

mevrouw,

aan uw nederige en gehoorzame dienaar enz.

4. Karel IV van Lotharingen.

5. Anna van Lotharingen.

[CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)]
AAN JACOB VAN DER BURGH [AMSTERDAM]
22 SEPTEMBER 1659
5620

Naar aanleiding van de ontvangst van een Engelse gamba van Van der Burgh.

Samenvatting: Huygens spreekt Van der Burgh aan als een overledene. Hij heeft zonder enig begeleidend bericht een Engelse viola da gamba van hem ontvangen. Hij zet de metafoor de gehele brief voort en dankt Van der Burgh op deze wijze voor het geschenk. Hij nodigt hem uit samen met Cornelia Kalf eens op bezoek te komen.

Over een antwoord door Van der Burgh is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLIX, dl. 2, p. 809: klad (autograaf).

Vroegere uitgaven: Jonckbloet 1882, nr. 41, pp. 36-37: volledig.

— Worp 5, nr. 5620, pp. 324-325: volledig.

— Rasch 2007, nr. 5620, pp. 1030-1031: volledig, met Nederlandse vertaling.

Namen: Cornelia Kalf; Vitellia (= Cornelia Kalf).

Glossarium: viole (viola da gamba).

Transcriptie

Au Sieur Van der Burgh.

22 Septembre 1659.

Monsieur,

Puisque vous estes mort, ne trouvez pas mauvais, s'il vous plaist, que je demeure en faulte de vous rendre graces du testament d'une certaine viole Angloise, que de vostre vivant vous avez possedée, et qui vient d'arriver comme d'un trespasé, sans aucun mot d'advis. Je m'en acquitteray d'un costé envers vos héritiers, et de l'autre feray prier *den aenspreker der dooden* à Amsterdam de vous aller assurer un de ces matins que, comme on dit que *vivit post funera virtus*, la vostre me demeure fort imprimée dans l'esprit et que je suis pour le moins autant après vostre décèz que par le passé, [etc.]

Je vous prie que ledit *aenspreker* me puisse informer, quand c'est que vostre corps a esté enterré et si vostre esprit ne voudroit pas prendre la peine de nous faire une visite *cum Vitelliâ*, et pour quand ce pourroit estre.

Vertaling

Aan de heer van der Burgh.

22 september 1659.

Mijnheer,

Vindt u het alstublieft niet ongeleefd dat ik u, nu u gestorven bent, geen dank zeg voor het nalaten van een zekere Engelse viola da gamba, die u bij leven bezat, en die net is aangekomen als afkomstig van een overledene, zonder enige kennisgeving. Ik zal mij enerzijds wenden tot uw erfgenamen en zal anderzijds ^Lde aanspreker der doden^J in Amsterdam laten vragen u ervan te gaan verzekeren op zekere ochtend, dat in overeenstemming met het gezegde dat ^Lde deugd voortleeft na het graf,^J uw deugd mij stevig in gedachten geprent blijft, en dat ik ook na uw verscheiden evenzeer ben als in het verleden, [enz.]

Ik verzoek u genoemde ¹ aanspreker mij te laten inlichten wanneer uw lichaam ter aarde wordt besteld en of uw geest niet de moeite zou willen nemen ons eens ¹ samen met ¹ Vitellia te komen opzoeken, en wanneer dat dan zal zijn.

1. = Cornelia Kalf. Huygens is van 26 augustus tot 4 september 1659 te Amsterdam geweest en heeft daar wellicht Van der Burgh en Cornelia gesproken.

[BÉATRIX DE CUSANCE] (BRUSSEL)
AAN CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
1 NOVEMBER [1659]
5621A

Antwoord op Huygens' brief van 30 oktober 1659 (verloren).

Samenvatting: Béatrix dankt Huygens voor zijn brief, en meldt dat zij herstellende is. Francisca Duarte is ziek geweest tijdens haar verblijf bij Béatrix, zodat ze niet zoveel heeft kunnen spelen. Vooral Béatrix' dochter Anne is daarover teleurgesteld.

Huygens' antwoord, vermoedelijk van medio januari 1660, is verloren gegaan. Béatrix antwoordde daarop op 20 januari 1660 (**5631A**).

Datering: De brief draagt geen jaartal. Huygens voegde al 1659 toe.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Huisarch., Inv. G1, nr. 9, dl. 1, map Béatrix de Lorraine, nr. 24: brief (dubbelvel, 15x20cm, ab | d; autograaf).

Vroegere uitgaven: Huysman 2006, II, p. 61: volledig.

— Huysman & Rasch 2009, nr. 63, pp. 63-64: volledig (Nederlandse vertaling pp. 173-174).

Namen: Francisca Duarte; Gamarra y Contreras, Esteban de; Susanna Huygens; Anna van Lotharingen.

Plaatsen: Antwerpen; Parnassus.

Transcriptie

¹Pour Monsieur de Zulicom,

sur le Plain,
à La Haye.

Bruxelle, ²ce 1^m Novembre.

Je resoio à l'instan la vostre du 30 du passés est vois combien vous advés de soing de ma santés donc je suis fort obligés. Je suis ung peut mieux, Dieu grace, est le Mont de Parnase nous at abandonnés depuis la délivrance d'Anvers où le calme est rétablis.

La Fransisque at easy toujours estés malade ysy, ainsy l'on ne l'at ouy que fort peut. | b | Ma fille en at eue grand desplesir, car elle auray bien voulut profiter du tanps qu'el estay ysy.

Pour ce que vous me mandés que Monsieur l'Enbasadeur nous a dit, je vous pris de crayre que mes amis est amye sont en diférants degrés dans mon cœur. Ainsy je ne vous en puis dire davantage: crayés ceullemant qu'il ny at g'un cher Zuligoum est sa chère fille.

Vertaling

Aan de heer van Zuilichem,

aan het Plein,
te Den Haag.

1. Adres apograaf.
2. Huygens voegde toe: <1659>.

Brussel, 1 november [1659].

Ik ontving zojuist uw brief van de 30ste van de vorige maand en bemerk hoe bezorgd u bent over mijn gezondheid, waarvoor ik u zeer dankbaar ben. Het gaat mij, Gode zij dank, een beetje beter en de berg Parnassus heeft ons verlaten sedert de bevrijding van Antwerpen, waar de rust is weergekeerd.

Francisca [Duarte] is hier bijna voortdurend ziek geweest, zodat wij haar slechts zeer weinig hebben gehoord. Mijn ³dochter vond dat erg jammer, want zij zou graag van de tijd dat zij hier was hebben willen profiteren.

Terzake van uw vraag wat mijnheer de ⁴ambassadeur ons heeft gezegd, verzoek ik u te willen aannemen dat mijn vrienden en vriendinnen mij in verschillende mate ter harte gaan. Ik kan u dus daarover niet meer vertellen, gelooft u echter maar dat er slechts één dierbare ⁵Zuilichem bestaat met zijn lieve ⁶dochter.

3. Anna van Lotharingen.

4. De ambassadeur van Spanje in Den Haag? Estevan de Gamarra y Contreras vervulde van 1655 tot 1671 deze functie.

5. Constantijn Huygens, heer van Zuilichem.

6. Susanna Huygens.

PIETER VAN GROENEVELT [DEN HAAG]
AAN DE STATEN VAN HOLLAND [DEN HAAG]
MIDDEN NOVEMBER 1659
5622A

Samenvatting: Groenevelt dient bij de Staten van Holland namens Anthoni van Noordt een rekest in om octrooi verleend te krijgen op diens *Tabulatuur-boeck*.

Bijlage: gedeelten van *Tabulatuur-boeck* (Van Noordt).

Het rekest werd op 24 november naar Huygens doorgestuurd voor advies. Huygens antwoordde op 4 december 1659 (5623A).

Datering: Het stuk is ongedateerd, maar de datum kan worden afgeleid uit die van het besluit in eerste aanleg van de Staten van Holland, 24 november 1659.

Primaire bron: Den Haag, Alg. Rijksarch., Arch. Staten Holland na 1572, inv. nr. 1613, 8 december 1659, p. [a]: afschrift (apograaf [Nicasius Hanneman]).

Deze brief c.q. rekest, Huygens' antwoord van 4 december 1659 (5623A) en de besluiten in eerste en tweede instantie van de Staten van Holland staan op hetzelfde dubbelvel. Op | a | staat de tekst van het rekest. In de linkermarge van □ a □ staat het besluit in eerste instantie van de Staten van Holland. Daaronder staat het begin van Huygens' antwoord (5623A), dat wordt vervolgd op | b |. Op de tweede helft van | b | en op de bovenste helft van | c | staat het definitieve oordeel van de Staten van Holland.

Vroegere uitgave: Groenvelt 1987, pp. 120-121: volledig.

Naam: Anthoni van Noordt.

Plaatsen: Amsterdam; Holland; Nieuwezijdskapel (Amsterdam).

Titel: *Tabulatuurboeck* (Van Noordt 1659).

Glossarium: fantasie (fantasie); organist (organist); psalm (psalm); tablatuure (tabulatuur).

Transcriptie

¹Aen de Ed. Gr. Mo. Heeren Staten van Hollant, ende Westvrieslant.

²Vertoont met behoorlijcke reverentie Anthonij van Noort, Organist van de Heijlige Stee tot Amsterdam, dat hij, suppliant, bij hem selven, ende buijten allen andere, geïnventeert ofte uijtgevonden heeft seeckere [t]ablature wercken, daervan een gedeelte hier annex is, dewelcke hier te lande noijt sijn uijtgegaen, waerinne hij veel kosten ende moijten gedaen heeft, ende, omme 't selve te voltrecken, noch groote kosten gesupporteert moeten werden, ten aensien deselve op de gewoonelijcke maniere niet en condon werden gedrukt, maer in platen gesneden; ende in gevalle het soo simpel wierde gedaen, sonder alvooren van Uwe Edele Groot Mogende versien te werden van octroij, hij te verwachten soude hebben, dat het door andere soude werden naergedrukt, ende mitsdien alle sijne groote moijten ende kosten vruchteloos souden sijn. Derhalve hem is keerende aen Uwe Edele Groot Mogende, reverentelijk versoeckende, dat derselver goede geliefte sijn hem, suppliant, te consenteeren, accordeeren ende octroijeeren omme voor den tijt van vijff-en-twintich jaeren

1. Boven het afschrift van het rekest werd geschreven:

'Requete voor Anthonij van Noort, Organist van de Heijlige Stee tot Amsterdam, om Octroij, Groenevelt.

Den 8en Decembris 1659.

N. Hanneman.'

De datum van de octrooiverlening <Den 8en Decembris 1659.> werd later toegevoegd.

2. In de linkermarge van |a| werd het volgende besluit in eerste instantie van de Staten van Holland genoteerd:

'De Staten van Hollandt ende Westvrieslandt vinden goet dat den suppliant hem sal adresseren aen den Heere van Sulichem, dewelcke versoght werd des suppliants te kennen geven te examineeren, denselven te hooren ende Haere Edele Groot Mogende te dienen van sijne consideratiën ende advis, omme daernaer op 't versoeck in desen vorder gedisponeert te werden, naer behooren. *Actum* den 24 November 1659.

Ter ordonnantie van de Staten,

Herbert van Beaumont.

Registrata 1659.'

alleen, ende buijten allen anderen, in Uwe Edele Groot Mogende provincie te sullen mogen drucken, ofte doen drucken, het voorss. nieuwe geïnventeerde werck, onder den tijtel van *'Tabulatuur boeck van psalmen, ende fantasiën, gecomponeert door Antonij van Noort, Organist tot Amsterdam,'* met verboth aen allen ende eenen ijgelijcken, wie het sijn, 't selve voor den verss. tijt niet naer te drucken, nochte oock gedruckt sijnde in dese provincie van Holland te brengen, noch te vercoopen, op pene dat soo ijemant, 't sij boeckedruckers, boekvercoopers, hunne arbeijders, ofte eenige andere ingesetenen deser provincie, bevonden mochte werden contrarie deses te doen, ofte gedaen te hebben, 't sij onder wat pretext het oock soude mogen wesen, ende oock bij ijder persoon, bij de welcke alsulcke naergedruckte, ofte van buijten ingebrachte exemplairen gevonden souden mogen werden, telckens sal, ofte sullen verbeuren de somme van ses hondert guldens, ende daer benefens oock alle de naergedruckte, ofte van buijten ingebrachte exemplaren, te appliceeren een derde part ten behouve van de officier, een derde part ten behoeven van den armen, ende 't leste derde part ten behoeve van de suppliant ofte dien het ondervinden ende aenbrengen sal, ende te verleenen brieven daertoe dienende. Dit doende, etc.,

P. v. Groenevelt.³

3. In het afschrift van het rekest zijn verschillende wijzigingen aangebracht, teneinde de tekst om te vormen tot de considerans van het octrooi. De gewijzigde gedeelten zijn tussen vierkante haken gesignaleerd (R=rekest). Weggelaten en toegevoegde gedeelten zijn eveneens tussen vierkante haken gesignaleerd, met de opmerking <weggelaten>, respectievelijk <toegevoegd>.

<De Staten etca. doen te weten alsoo ons vertoont is bij [R: <Vertoont ... reverentie>] Anthonij van Noort, Organist van de Heijlige Stee tot Amsterdam, dat hij, suppliant, bij hemselven, ende buijten allen andere, geïnventeert ofte uijtgevonden hadde [R: <heeft>] seeckere tablatuure wercken, [R: <daervan ... annex is> hier weggelaten / omitted here] dewelcke hier te lande noijt waeren [R: <sijn>] uijtgegaen, waerinne hij veel costen ende moijten gedaen hadde [R: <heeft>], ende, omme 't selve te voltrecken, noch groote costen gesupporteert souden [R: <souden>] toegevoegd/added] moeten werden, ten aensien deselve op de gewoonelijcke maniere niet en conden werden gedruckt, maer in platen gesneden; ende in gevalle het soo simpel wierde gedaen, sonder alvooren van ons [R: <Uwe Edele Groot Mogende>] versien te werden van octroij, hij te verwachten soude hebben, dat het door andere soude werden naergedruckt, ende mitsdien alle sijne groote moijten ende costen vruchteloos souden sijn. Waeromme hij, suppliant, [R: <Derhalve>] hem was [R: <is>] keerende aen ons [R: <Uwe Edele Groot Mogende>], reverentelijk versoeckende, dat het onse [R: <derselver>] goede geliefte mochte sijn hem, suppliant, te consenteeren, accordeeren ende octroijjeeren omme voor den tijt van vijff-en-twintich jaeren alleen, ende buijten allen anderen, in onse [R: <Uwe Edele Groot Mogende>] provincie te [R: <sullen>] hier weggelaten / omitted here] mogen drucken, ofte doen drucken, het voorss. nieuwe geïnventeerde werck, onder den tijtel van *'Tabulatuur boeck van psalmen, ende fantasiën, gecomponeert door Antonij van Noort, Organist tot Amsterdam,'* met verboth aen allen ende eenen ijgelijcken, wie hij sijn moghte, [R: <wie het sijn>] 't selve voor den verss. tijt niet naer te drucken, nochte oock gedruckt sijnde in de voorss. onse [R: <dese>] provincie [R: <van Holland>] hier weggelaten / omitted here] te brengen, noch te vercoopen, op pene dat soo ijemant, 't sij boeckedruckers, boekvercoopers, hunne arbeijders, ofte eenige andere ingesetenen derselve [R: <deser>] provincie, bevonden mochte werden contrarie vandien [R: <deses>] te doen, ofte gedaen te hebben, 't sij onder wat pretext het oock soude mogen wesen, ende oock bij ijder persoon, bij de welcke alsulcke naergedruckte, ofte van buijten ingebrachte exemplairen gevonden souden mogen werden, telckens soude, [R: <sal>] ofte souden [R: <sullen>] verbeuren de somme van ses hondert guldens, ende daer benefens oock alle de naergedruckte, ofte van buijten ingebrachte exemplaren, te appliceeren een derde part ten behouve van de officier, een derde part ten behoeven van den armen, ende 't leste derde part ten behoeve van de suppliant ofte dien het ondervinden ende aenbrengen soude, [R: <sal>] ende daervan [R: <daervan>] toegevoegd/added] te verleenen brieven daer toe dienende. [R: <Dit doende>] weggelaten/omitted] etc.

Vertaling

⁴Aan de edelachtbare heren van de Staten van Holland en West-Friesland.

⁵Anthoni van Noordt, organist van de Nieuwezijdskapel te Amsterdam, geeft met verschuldigde eerbied te kennen dat hij, geheel zelfstandig, en zonder iemands hulp, een aantal werken in tabulatuur heeft geschreven, waarvan een deel hierbij gaat, welke hier te lande nog nooit zijn uitgegeven, waarvoor hij zich kosten noch moeite heeft gespaard, en waarvoor, om het te voltooiën, nog grote kosten zullen moeten worden gedragen, aangezien deze niet op de gewone manier kunnen worden gedrukt, maar in platen moeten worden gesneden, en wanneer het eenvoudigweg zo zou worden gedaan, zonder tevoren van het octrooi van u te zijn voorzien, dan zou hij erop kunnen rekenen dat het door anderen zou worden nagedrukt, en dan zouden al zijn kosten en moeite vruchteloos zijn. Derhalve wendt hij zich tot u, terwijl hij u eerbiedig verzoekt, dat het u moge believen hem, suppliant, goed te vinden, toe te staan en te patenteren om voor de periode van vijfentwintig jaar alleen en exclusief in uw provincie te mogen drukken, of te laten drukken het genoemde nieuwe werk onder de titel *'Tabulatuur-boeck van psalmen, ende fantasiën, gecomponeert door Antonij van Noort, Organist tot Amsterdam'* met een verbod aan eenieder, wie het ook moge zijn, het voor de aangegeven periode na te drukken, danwel nagedrukt in deze provincie van Holland in te voeren, danwel te verkopen, op straffe dat zo iemand, hetzij boekdrukkers, boekhandelaren, hun personeel of enig andere ingezetene van deze provincie, wanneer wordt bevonden dat deze in strijd hiermee handelt of heeft gehandeld, onder welk voorwendsel dan ook, alsook ten aanzien van eenieder bij wie aldus nagedrukte, of ingevoerde [nagedrukte] exemplaren, zullen worden gevonden, steeds zal, of zullen, worden beboet voor het bedrag van zeshonderd gulden, met inbeslagname van alle nagedrukte en ingevoerde [nagedrukte] exemplaren, van welke [boete] een derde deel zal gaan naar de [betrokken] beambte, een derde deel ten behoeve van de armen, en het laatste derde deel ten behoeve van de suppliant, of van degene die het zal bemerken en aangeven, en daartoe documenten te verlenen. Dit doende, enz.

Pieter van Groenevelt.

4. Boven het afschrift van het rekest werd geschreven:

'Rekest voor Anthoni van Noordt, organist van de Nieuwezijdskapel te Amsterdam, tot octrooi, [ingediend door Pieter van] Groenevelt.

8 december 1659.

[Afschrift door] N. Hanneman.'

De datum van de octrooiverlening <8 december 1659> is later toegevoegd.

5. Naast het afschrift werd het volgende besluit in eerste aanleg van de Staten van Holland genoteerd:

'De Staten van Holland en West-Friesland besluiten dat de suppliant zich zal vervoegen bij de [heer Constantijn Huygens], heer van Zuilichem, wie is verzocht het verzoek van de suppliant te onderzoeken, hem te horen en de Staten te dienen met zijn overwegingen en advies, zodat er wat betreft dit verzoek een passend besluit kan worden genomen. Gedaan op 24 november 1659. Ter ordonnantie van de Staten [van Holland]. Herbert van Beaumont.'

CONSTANTIJN HUYGENS (DEN HAAG)
AAN DE [STATEN VAN HOLLAND (DEN HAAG)]
4 DECEMBER 1659
5623A

Naar aanleiding van een adviesaanvraag van de Staten van Holland van 24 november 1659 ten aanzien van een rekest van Van Groenevelt (**5622A**).

Samenvatting: Na overleg met Van Noordt adviseert Huygens de Staten hem het verzochte octrooi te verlenen. Huygens denkt echter dat Van Noordts zorgen ongegrond zijn, omdat de belangstelling voor de bundel slechts bij een relatief kleine groep mensen zal bestaan.

Primaire bron: Den Haag, Alg. Rijksarch., Arch. Staten Holland na 1572, inv. nr. 1613, 8 december 1659, pp. [ab]: brief (op een dubbelvel waarop eveneens het afschrift van het request, alsmede de besluiten van de Staten van Holland in eerste en tweede instantie staan, ****x****cm, tekst van Huygens op |a| en |b|; autograaf).

Vroegere uitgave: Groenvelt 1987, p. 122: volledig.

Naam: Anthoni van Noordt.

Titel: *Tabulatuurboeck* (Van Noordt 1659).

Glossarium: compositie (compositie).

Transcriptie

In gevolghe van haere Edele Groot Mogenden bovenstaende apostille, heb ick, ondergeschrevene, met den suppliant in ¹conferentie geweest, ende bevonden dat hij sich sonder groote reden bekommert in het naerdrucken van syn tegenwoordighe werck, dewijl soodanighe compositiën, hoewel goet ende meesterlyck, in dese landen |b| onder weinighe liefhebbers, ende veel min buitenslands, staen getrocken te werden. Emmers dat geen apparentie en is dat ijemant naer hem die excessive kosten sal willen hazarderen van het voornoemde werck aldus in koperen platen te doen naersnijden, sonder hetwelcke nochtans het niet wel en soude kunnen gevolght en uytgedrukt werden. Niettemin, dewijl hij suppliant in die apprehensie blijft, en kan ick niet sien waerom hem t'sijner gerusticheit het versochte octroij soude behooren geweigert te werden. Haghe, 4 decembris 1659.

C. Huijgens.²

¹ Groenvelt: <consideratie>.

² Op de bladzijdes |b| en |c| van de primaire bron werd vervolgens, na ontvangst van Huygens' brief het volgende besluit genoteerd:

<Soo is't dat wij, de saecke ende het versoeck voors. aengemerckt hebbende, ende genegen wesende ter bede van den suppliant, uijt onse reghte wetenschap, souveraine maght ende autoriteijt denselven geconsenteert, geaccordeert ende geoctroijeert hebben, consenteren, accorderen ende octroijeren mits desen ten eijnde hij het voors. werck, onder den titel *Tabulatuur-boeck van Psalmen ende fantasiën, gecomponeert door Anthoni van Noort, Organist tot Amsterdam*, geduijrende den tijdt van vijftien achtereenvolgende jaeren binnen onsen lande van Hollant ende West-Vrijeslant alleen sal mogen drucken, doen drucken ende verkoopen, verbijedende allen ende eenen ijegelijcken, wije het zij, het voors. werck naer te drucken ofte elders naergedrukt binnen den voors. onsen lande te brengen ofte te verkoopen, op de verbeurte van de naergedruckte, ingebrachte ende verkoghte exemplaren, ende daerenboven een paene [Groenvelt: poene] van drije hondert ponden, van 40 groten ten ponde, bij de naedruckers, inbrengers ende verkoopers te verbeuren, te appliceeren een derde part van dien voor den officier die de calange doen sal, een derde part |c| ten behoeve van den armen der plaetse daer de saecke voorvallen sal, ende het resterende derde part ten behoeve van den suppliant, ofte desselfs actie ofte reght verkrygende. Ende ten eynde etca., den VIII Decembris 1659.>

Vertaling

Gevolg gevend aan uw apostille, heb ik, ondergetekende, overleg gevoerd met de ³suppliant en geconcludeerd dat hij zich ongegronde zorgen maakt over het [ongeoorloofd] nadrukken van zijn ⁴werk, aangezien dergelijke composities, hoewel goed en vakkundig geschreven, in deze landen, en in het buitenland nog minder, slechts bij enkele liefhebbers aftrek zullen vinden. Er is niets dat erop wijst dat iemand na hem het risico zal willen lopen van de excessieve kosten inzake het in koper nasnijden van het voornoemde werk, zonder welk het niet geïmiteerd en gedrukt zou kunnen worden. Desalniettemin, aangezien de suppliant bij zijn vrees blijft, zie ik, omwille van zijn rust, geen reden waarom het verzochte patent hem zou moeten worden geweigerd. Den Haag, 4 december 1659.

Constantijn Huygens.⁵

³ Anthoni van Noordt.

⁴ Anthoni van Noordt, *Tabulatuur-boeck* (Amsterdam 1659).

⁵ Op de bladzijdes | b | en | c | van de primaire bron werd vervolgens, na ontvangst van Huygens' brief het volgende besluit genoteerd:

<De zaak en het voornoemde in aanmerking hebbende genomen, en genegen zijnde ten aanzien van het rekest van de asuppliant, hebben wij uit hoofde van onze passende kennis, soevereine macht en autoriteit, met dit [verzoek] ingestemd, toegestemd en het gepatenteerd, stemmen wij in en toe en patenteren wij, dat hij het genoemde werk, getiteld *Tabulatuur-boeck van Psalmen ende fantasiën, gecomponeert door Anthoni van Noort, Organist tot Amsterdam*, gedurende de periode van vijftien jaar achtereen binnen ons land Holland en West-Friesland alleen zal mogen drukken, laten drukken en verkopen, en verbieden wij daarbij eenieder, wie het ook moge zijn, het voornoemde werk na te drukken, of, als het elders is nagedrukt, binnen ons land zoals voornoemd in te voeren of te verkopen, op [straffe van] verbeurdverklaring van de nagedrukte, ingevoerde of verkochte exemplaren, en daarboven een boete van driehonderd pond van 40 groten per bpond ten laste van degenen die nadrukken, invoeren of verkopen, waarbij een derde deel gaat naar de beampte die de bekeuring verricht, een derde ten behoeve van de armen ter plaatse van het delict, en het resterende derde deel ten behoeve van de suppliant ofwel zijn rechthebbende. En hiertoe, enz., 8 december 1659.>

a. Anthony van Noordt.

b. Aangezien een 'grote' een halve stuiver is, maken 40 groten 20 stuivers ofwel een gulden. Met pond wordt hier dus Hollands pond of gulden bedoeld.

[MARIA CASEMBROOT] (DEN HAAG)
AAN FRANCESCA ANDRIA (MESSINA)
7 DECEMBER 1659
5623B

Concept van Huygens voor een brief van Maria Casembroot aan Francesca Andria.

Samenvatting: Maria Casembroot vraagt Andria, weduwe van Abraham Casembroot, twee schilderijtjes van Abraham Casembroot naar haar in Den Haag te laten sturen.

Over de verzending, aankomst en een eventueel antwoord is niets bekend.

Primaire bron: Den Haag, Kon. Bibl., Hs. KA XLVIII, fol. 69r: klad (Constantijn Huygens).

Namen: Giovanni Battista van den Broeck; Abraham Casembroot; Maarten Christiaan Zuerius.

Plaatsen: Palermo.

Transcriptie

Pour Mademoiselle Casembroot, à la vefve de feu son frère bastard, Consul à Messines, Francesca Andria.

Molto Illustre Signorita mia carissima,

Quanto mi rallegro la nuova datami dal Signore Martini, mio cugino, del felice stato di sanità, nel quale ha lasciato Vostra Serenità al suo partire da Messina, tanto mi dispiacque vedermi priva del contento, che mi promessi nel goder delli due quadretti della mano del difunto Signor Suo consorte, che della sua cortesia vivendo mi scrisse più d'una volta havermi destinati, già che detto Signor Martini si sia offerto à trasportarmeli. Onde così bella occasione trovandosi, non sò per che impedimento, persa, vengo à pregar Vostra Serenità, come parimente ne richiedo il Signor Console Vanden Broeck, che, qualsivoglia, altra s'occupi, à farmi rendere detti quadretti quanto prima, che da vero mi saran cari, si per l'oggetto di quel vostro mirabel monte ch'intendo che rappresentano, come principalmente per la memoria del autore ch'hebbi sempre voglia di servire, amandolo quanto intesi che meritava la sua virtù. E faccia conto Vostra Serenità che con simile affetto abbraccerò sempre le occurenze di Suo servizio particolare, pregandoLe intanto dal Signore ogni compita prosperità. Haya, a di 7 di Dicembre 1659.

Di Vostra Serenità affettissima servitore et amica.

Alla molto illustre Signorita

La Signorita Vedova del Signor Console Casembroot, Messina.

Vertaling

Aan mejuffrouw Casembroot, voor de weduwe van wijlen haar ¹bastaardbroer, consul te Messina, Francesca Andria.

Dierbare mevrouw,

Zo zeer als ik mij verheug over het nieuws mij gegeven door de heer [Maarten Christiaan Zuerius], mijn neef, van de goede gezondheidstoestand waarin hij u bij zijn vertrek uit Palermo heeft achtergelaten, zo zeer spijt het mij mij beroofd te zien van de voldoening die ik mij beloofde in de vreugde over twee schilderijtjes van de

1. Abraham Casembroot.

hand van wijlen uw ²echtgenoot, die hij, volgens zijn herhaald schrijven, tijdens zijn leven voor mij had bestemd, aangezien genoemde heer Maarten zich had aangeboden om ze naar mij mee te nemen. Nu deze mooie gelegenheid klaarblijkelijk om ik weet niet wat voor reden niet is benut, wil ik u vragen, evenals ik dat verzoek aan mijnheer de consul [Giovanni Battista] van den Broeck, dat u, wie van u tweeën dan ook, zich er opnieuw mee bezighoudt, om mij genoemde schilderijtjes zo spoedig te doen toekomen, die mij werkelijk zeer dierbaar zullen zijn, zowel vanwege het onderwerp (uw wonderschone berg die ze, naar ik begrijp, afbeelden) als vanwege de herinnering aan de maker, die ik altijd heb willen dienen, van hem houdende zoveel als zijn deugd naar ik heb begrepen dat verdiende. En u kunt erop rekenen dat ik met dezelfde gevoelens alle mogelijkheden van dienstverlening jegens u zal aangrijpen, waarbij ik ondertussen de Heer bid u alle volmaakte voorspoed te geven. Den Haag, 7 december 1659.

Uw toegenegen dienaars en vriendin,
[enz.]

Aan mevrouw de ³weduwe van mijnheer de consul [Abraham] Casembroot, te Messina.

2. Abraham Casembroot.
3. Francesca Andria.